

เรือนพื้นถิ่นชุมชนภูผักไ้ ตำบลหินฮาว อำเภอหล่มเก่า จังหวัดเพชรบูรณ์

A Vernacular House of Phu Phak Sai Community, Hin Howe, Lom Kao, Phetchabun

ส่งศักดิ์ อ่อนสุวรรณ

Songsak Onsuwan

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต ปทุมธานี ประเทศไทย

Faculty of Architecture, Rangsit University, Pathum thani, Thailand

E mail: songsak.o@rsu.ac.th

บทคัดย่อ

ชุมชนภูผักไ้ มีประวัติศาสตร์การตั้งถิ่นฐาน และวัฒนธรรมที่น่าสนใจ ส่งผลให้เรือนพื้นถิ่นมีลักษณะเฉพาะตัว ประกอบกับที่ตั้งของชุมชนที่แยกตัวออกมาจากตัวเมืองและการสัญจรหลัก ทำให้ลักษณะเรือนพื้นถิ่นยังคงลักษณะดั้งเดิม การวิจัยนี้มีเป้าหมายบันทึกรูปแบบ ศึกษาปัจจัย ความสัมพันธ์ ที่มีผลต่อลักษณะของเรือนพื้นถิ่น และศึกษาแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้น โดยใช้วิธีรวบรวมข้อมูลทางเอกสาร และสำรวจเก็บข้อมูลจากสถานที่จริง โดยเลือกตัวอย่างเรือนพื้นถิ่น 2 กลุ่ม 1. กลุ่มที่มีลักษณะดั้งเดิม 2. กลุ่มที่มีการปรับเปลี่ยนไปจากดั้งเดิม การวิจัยพบว่า ตัวเรือนพื้นถิ่นสะท้อนความสัมพันธ์ ของปัจจัยต่างๆในหลายมิติ รูปแบบวิถีชีวิตการใช้งาน ถูกสะท้อนออกมาในขนาด สัดส่วนของตัวเรือน การใช้เทคนิคการก่อสร้างที่เฉพาะตัว สัมพันธ์กับประวัติศาสตร์การย้ายถิ่นฐาน และลักษณะภูมิประเทศ ทิศทางการวางตัวเรือน สัมพันธ์เรื่องภูมิอากาศและความเชื่อโบราณ กลุ่มเรือนที่มีลักษณะดั้งเดิมเจ้าของและผู้อยู่อาศัยยังคงมีวิถีชีวิตในแบบเดิม ไม่แตกต่างนับแต่เริ่มสร้างเรือน ทำให้รูปแบบเรือนไม่มีการเปลี่ยนแปลง กลุ่มเรือนที่มีการปรับเปลี่ยน มีหลายปัจจัยที่เป็นสาเหตุ อาทิ ลักษณะการใช้งาน วิถีชีวิต เทคนิคการก่อสร้าง และฐานะทางเศรษฐกิจสังคม แต่เรือนในลักษณะนี้แต่ก็ยังคงหยิบเอารูปแบบดั้งเดิมมาปรับใช้อย่างเหมาะสมและมีเอกลักษณ์

คำสำคัญ: ชุมชนภูผักไ้ เรือนพื้นถิ่น

Abstract

Phu Phak Sai Community has interesting residential history and culture, making their vernacular houses have unique characteristics. And since the location is secluded from Petchabun city and main transportation, therefore, the vernacular houses remain original. The objectives of this research are to 1) summarize the forms and study related factors resulting in the vernacular house design, and 2) study the tendency of change by using secondary research and

on-site surveys between 2 groups including original group and adaptive group. The research showed that vernacular houses portrayed relationship of multidimensional factors, for example, dimensions of each house were related to daily lifestyle; unique construction techniques were related to history of transmigration and landscape; and house facing directions were related to weather conditions and ancient believes. The residents of the original group had been living the same lifestyle since their houses were constructed, so there had been no change to their houses. On the other hand, the residents of the adaptive group had changed house in detail due to their usage, lifestyle, construction techniques, and social status. However, the original elements still had been suitably and uniquely applied to their new houses.

Keywords: Phu Phak Sai community, vernacular house

1. บทนำ

ชุมชนกุศักไซ เป็นส่วนหนึ่งของ ตำบลหินสาว อำเภอห่มเกล้า จังหวัดเพชรบูรณ์ ตั้งอยู่ทางตอนเหนือ ของจังหวัดเพชรบูรณ์ บริเวณรอยต่อกับจังหวัดเลย ซึ่งมีพรมแดนติดกับประเทศลาว และมีระยะห่างจากชายแดนประเทศลาวประมาณ 70 กิโลเมตร ประวัติความเป็นมาของชุมชน บ้านกุศักไซ ก่อตั้งมาประมาณ 200 ปี (หมู่บ้านตัวอย่างเศรษฐกิจพอเพียง, n.d.) โดยในปี พ.ศ.2341 มีนายทองสา เป็นหัวหน้าพาผู้คนจำนวน 20 คน อพยพจากเมืองหลวงพระบาง ประเทศลาว มาถึงบริเวณที่เหมาะสมกับการตั้งถิ่นฐานทำมาหากิน บริเวณภูเขาที่มีฝักไซขึ้นเป็นจำนวนมาก จึงตั้งชื่อหมู่บ้านว่า “บ้านกุศักไซ” สภาพภูมิประเทศของชุมชน เป็นที่ราบลุ่มเนินเขา มีลำคลองไหลผ่าน ลักษณะชุมชนเป็นสังคมชนบท ยังชีพด้วยเกษตรกรรม มีหัตถกรรมสิ่งทอ ที่เป็นภูมิปัญญาส่งต่อกันมา การคมนาคมมีถนนขนาดเล็ก ไซเดินทางเข้าออกชุมชน ด้วยตำแหน่งที่ตั้ง ที่ซ่อนตัวจากถนนสายหลัก และอยู่ท่ามกลางสิ่งแวดล้อมที่ดี เป็นชุมชนขนาดเล็ก ทำให้วิถีชีวิต ของชาวชุมชนกุศักไซ มีความเปลี่ยนแปลงน้อยเมื่อเทียบกับยุคสมัยปัจจุบัน ส่งผลให้สภาพสังคม วัฒนธรรม และ รูปแบบสถาปัตยกรรมยังคงรูปแบบเดิม ที่มีอัตลักษณ์เฉพาะตัว เป็นภูมิปัญญาที่ถูกถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษ เพื่อเป็นการรับมือการเปลี่ยนแปลง ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต จึงได้ทำการศึกษาวิจัย เรือนพื้นถิ่นชุมชนกุศักไซ บ้านที่กรูปแบบ ลักษณะ องค์ประกอบทางสถาปัตยกรรม ที่สามารถสะท้อนถึงวิถีชีวิต สภาพสังคม วัฒนธรรมได้

2. วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาประวัติ สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม ที่มีผลต่อรูปแบบสถาปัตยกรรม
2. เพื่อศึกษาวิเคราะห์รูปแบบ ลักษณะองค์ประกอบทางสถาปัตยกรรม ของเรือนพื้นถิ่น และบันทึกข้อมูลของรูปแบบสถาปัตยกรรม
3. เพื่อค้นหาคุณค่าและอัตลักษณ์ของเรือนพื้นถิ่น

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการศึกษารูปแบบของสถาปัตยกรรม ที่เกิดจากปัจจัยทางด้าน สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม และภูมิปัญญาที่ถูกถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษที่อพยพจากที่หนึ่ง มาตั้งถิ่นฐานใหม่ โดยมีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

3.1 การศึกษาข้อมูลทางด้านเอกสาร เป็นการศึกษาก่อนลงเก็บข้อมูลจากพื้นที่จริง โดยศึกษาข้อมูลทางด้านประวัติศาสตร์ สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม

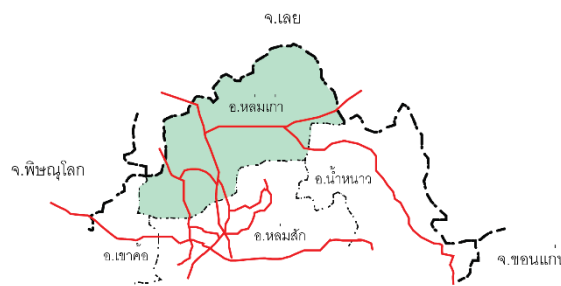
3.2 การศึกษาข้อมูลภาคสนาม เป็นการศึกษาโดยใช้วิธีสัมภาษณ์ สัมภาษณ์ชุมชน วัฒนธรรม สภาพแวดล้อม และเลือกรังวัดรูปแบบอาคาร โดยมีเงื่อนไขในการเลือกคือเป็นเรือนที่มีอายุตั้งแต่ 30 ปีขึ้นไป มีส่วนประกอบของโครงสร้างไม้ที่แสดงถึงภูมิปัญญาที่ถูกถ่ายทอดมาจากอดีต และเจ้าของเรือนประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก เพราะปัจจัยข้างต้นส่งผลโดยตรงต่อ ลักษณะการใช้งานและแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของอาคาร

3.3 การวิเคราะห์ข้อมูล เป็นการวิเคราะห์ในลักษณะการเปรียบเทียบจากการกลุ่มตัวอย่างของเรือนพื้นถิ่น โดยเน้นประเด็นการใช้งาน แผนผัง รูปแบบ โครงสร้าง วัสดุการก่อสร้าง และเอกลักษณ์เฉพาะตัวของท้องถิ่นเพื่อนำไปสู่การเสนอผลสรุปการวิจัย

4.ผลการวิจัย

ประวัติศาสตร์ สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม

หล่มเก่า เป็นอำเภอที่ตั้งอยู่ส่วนเหนือสุดของจังหวัดเพชรบูรณ์ (รูปที่ 1) ตั้งอยู่ริมลำน้ำพุงซึ่งเป็นสาขาของแม่น้ำป่าสัก ประวัติความเป็นมา เมืองหล่มเก่าปรากฏขึ้นครั้งแรกสมัย พ่อขุนรามคำแหงมหาราช (อานนท์ แจ่มศรี, 2525) ชื่อว่า “เมืองหล่ม” เมื่อเข้าสู่สมัยรัตนโกสินทร์ เมืองหล่มเก่านี้กลายเป็นเมืองของชาวลาวขนาดใหญ่ ที่อพยพมาจากหลวงพระบาง เมื่อมีจำนวนคนมากขึ้น จึงได้มีการตั้งเมืองใหม่บริเวณทางใต้ของเมืองหล่มเก่า ซึ่งก็คือ เมืองหล่มสักในปัจจุบัน ด้วยเหตุที่ เมืองหล่มเก่าเป็นที่อยู่อาศัยของผู้คนที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์เชื้อสายเดียวกับคนลาวหลวงพระบาง คนหล่มจึงมีวัฒนธรรม ประเพณีและภาษาของตนเองที่เป็นเอกลักษณ์ ที่เรียกว่า “วัฒนธรรมไทหล่ม”

รูปที่ 1 แสดงตำแหน่งที่ตั้งของ อ.หล่มเก่า

วัฒนธรรมไทหล่ม ด้วยบรรพบุรุษของคนหล่มเก่าเป็นคนที่ย้ายมาจากหลวงพระบางทำให้ภาษาที่ใช้เป็นแบบลาวหลวงพระบางที่มีโทนเสียงนุ่มนวลเหมือนภาษาล้านนาแต่ศัพท์จะเป็นแบบภาษาอีสาน (สมพิศ สายบุญชื่น และ สุดดี คำมี, 2560) วิถีชีวิตคนหล่มเก่าเรียบง่าย มีความใกล้ชิด รู้จักกันดีในชุมชน คนหล่มเก่าส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ มีวัดเก่าแก่หลายแห่ง ที่ได้รับอิทธิพลศิลปะแบบล้านช้างหลวงพระบาง อาทิ วัดศรีมงคลบ้านหินกลิ้ง วัดตาล พระธาตุคูหาชัยสวรรค์บ้านภูผักไซ่ นอกจากนี้ คนหล่มเก่ายังนับถือวิญญาณศักดิ์สิทธิ์ เกือบทุกหมู่บ้าน ทั้งใน

เมืองและนอกเมืองจะมีหอเจ้าพ่อ ซึ่งเป็นที่สถิตของวิญญาณศักดิ์สิทธิ์ คຸ້ມครองความปลอดภัยและให้ความเจริญรุ่งเรือง ซึ่งแต่ละหมู่บ้านจะมีชื่อเรียกเจ้าพ่อแตกต่างกันออกไป

ชุมชนกุ๊กไก่ ตั้งอยู่หมู่ที่ 7 ตำบลหินสาว (รูปที่2) อำเภอห่มเกล้า จังหวัดเพชรบูรณ์ ก่อตั้งเมื่อประมาณ 200 ปีที่แล้ว ในช่วงเวลาที่คนลาวจำนวนมากอพยพมาจากเมืองหลวงพระบางประเทศลาว มาตั้งถิ่นฐานบริเวณเมืองห่มเกล้า ผู้ก่อตั้งคือนายทองสา เลือกตั้งถิ่นฐาน บนภูเขาที่มีฝักไ้ขึ้นเป็นจำนวนมาก จึงตั้งชื่อหมู่บ้านว่ากุ๊กไ้ ลักษณะภูมิประเทศของชุมชนกุ๊กไ้ เป็นที่ราบเชิงเขา มีลำน้ำพุงไหลผ่านหมู่บ้าน (รูปที่3) ภูมิประเทศทางด้านทิศตะวันออกและตะวันตกของชุมชนเป็นภูเขา อาชีพหลักของคนในชุมชน ทำเกษตรกรรม ทำนาปลูกข้าว ทำไร่ข้าวโพด ยาสูบ ทำสวนมะขาม และเมื่อว่างเว้นจากฤดูกาลทำนาทำสวน ชาวกุ๊กไ้จะรวมกลุ่มกันปลูกหม่อนเลี้ยงไหม ปลูกฝ้ายสำหรับทอผ้า โดยใช้กี่พื้นบ้าน คนไทห่มนิยบทอผ้าไ้เอง ผ้าที่เป็นเอกลักษณ์ของที่นี่คือ ผ้าห่มลายดอกฝักแวน ผ้ามัดหมี่ไทห่มที่หนึ่งผืนมีหลายลายอาทิ ลายหอปราสาท ลายนาค ลายกระจับ

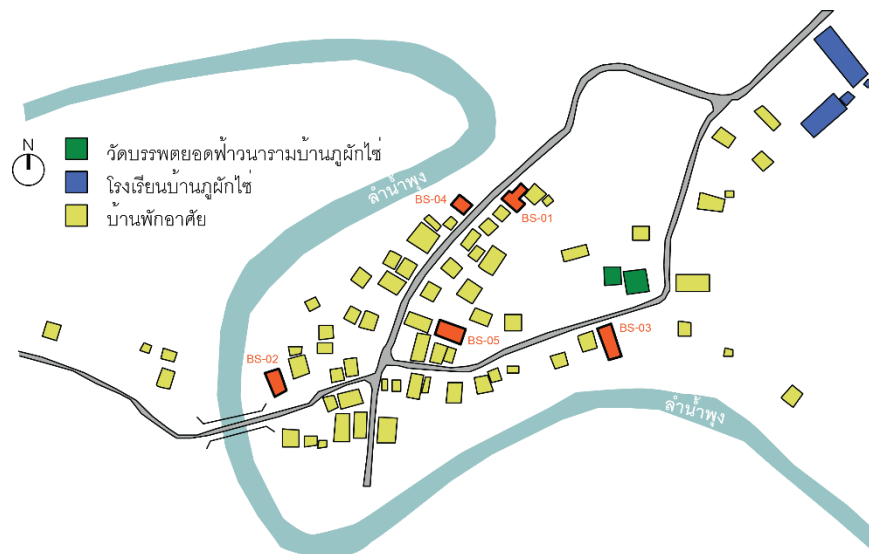
รูปที่ 2 แสดงตำแหน่งที่ตั้งตำบลหินสาว

รูปที่ 3 แสดงตำแหน่งที่ตั้งหมู่บ้านกุ๊กไ้

ลักษณะผังชุมชนของกุ๊กไ้ (รูปที่4) มีถนนคอนกรีต เขตทาง 6 เมตร เป็นเส้นทางเข้าออกหลักของชุมชนฝั่งตะวันตกของชุมชนมีลำน้ำพุงไหลผ่าน มี Landmark เป็นโรงเรียนบ้านกุ๊กไ้ และวัดบรรพตยอดฟ้าวนาราม บ้านเรือนของชาวบ้านจะเกาะกลุ่มใกล้ชิดกัน เรียงตัวตามแนวถนน และริมน้ำ พื้นที่ทำการเกษตรจะแยกตัวออกไป การเลือกตัวอย่างอาคารเพื่อทำการสำรวจและเก็บข้อมูล จะแบ่งเป็น 2 กลุ่ม

1. กลุ่มที่ยังคงลักษณะทางสถาปัตยกรรมดั้งเดิมไว้มากที่สุด ได้แก่อาคาร BS-01, BS-02, BS-03
2. กลุ่มที่มีการเปลี่ยนแปลงต่อเติม ปรับเปลี่ยนลักษณะอาคาร ตามเงื่อนไขการใช้งานในยุคปัจจุบัน ได้แก่อาคาร BS-04,BS-05

รูปที่ 4 แสดงผังชุมชนภูผักไช้

ลักษณะเรือนที่เป็นเอกลักษณ์ บ้านเรือนของชุมชนภูผักไช้ นิยมสร้างด้วยไม้ ยกใต้ถุนสูง ตัวบ้านตีปิดด้วยฝาไม้ บางส่วนเป็นระแนงไม้เพื่อระบายอากาศ โครงสร้างจะเข้าไม้แบบดอกเข้าลิ้ม สลักไม้สอดเข้าลิ้ม จะไม่ใช่ตะปู หลังคาเป็น โครงสร้างไม้ทรงจั่ว เอกลักษณ์ที่ชัดเจนอย่างหนึ่งก็คือ เสาบ้านที่เป็นไม้เนื้อแข็งตั้งอยู่บนหินจะไม่ได้ สัมผัสพื้นดิน โดยตรง เรียกว่า “บ้านเสาของหิน” (รูปที่ 5) ตามภาษาท้องถิ่นคำว่า “ของ” แปลว่า “บน” คำว่าบ้านเสาของ หินจึงหมายถึง บ้านที่มีเสาตั้งอยู่บนหิน หินที่นำมาใช้ก็เป็นหินจากลำน้ำที่ไหลผ่านหมู่บ้าน ภูมิปัญญาในการก่อสร้าง บ้านเสาของหินนั้นป้องกันแรงลม และแผ่นดินไหว เพราะมีความยืดหยุ่นของตัวเสาที่ฐานหิน ป้องกันความชื้นและ ปลวกเพราะเสาบ้าน ไม่ได้สัมผัสดินโดยตรง

รูปที่ 5 แสดงลักษณะเสาของหิน

รายละเอียดอาคาร

ขนาดอาคาร อาคารเป็นอาคารไม้ยกใต้ถุนโล่งลักษณะการใช้งานจะใช้เก็บของ เลี้ยงสัตว์ ทอผ้า พักผ่อนในเวลากลางวัน ทำให้ระยะความสูงของส่วนใต้ถุนไม่สูงมากนักเหมาะกับการใช้งาน ยกเว้นอาคาร BS-04 ที่มีการต่อเติมหลังคาเพื่อทำเป็นที่จอดรถยนต์ เพราะความสูงของใต้ถุนและระยะโครงสร้างไม่เหมาะกับการจอดรถ ส่วนอาคาร BS-05 เทียบอายุอาคารแล้วเป็นอาคารที่ก่อสร้างมาไม่เกิน 30 ปี สัดส่วนความสูงของอาคารค่อนข้างจะสูงกว่าอาคารอื่น ๆ เพราะการใช้งานส่วนใต้ถุนจะแตกต่างกับอาคารหลังอื่น คือทำที่จอดรถยนต์ในส่วนใต้ถุน

ลักษณะ โครงสร้าง โครงสร้างอาคารเป็น ไม้เนื้อแข็งที่ถูกแต่งทรงด้วยขวาน ทำเสาของหินตามภูมิปัญญาดั้งเดิม ส่วนอาคาร BS-05 เป็นอาคารก่อสร้างใหม่จึงใช้เทคนิคและวัสดุการก่อสร้างตามยุคสมัยปัจจุบัน เสาในส่วนใต้ถุนเป็นเสาคอนกรีตสำเร็จรูปที่ฝังลงไปดิน ส่วนเสาเรือนยังคงใช้ไม้เนื้อแข็ง

หลังคา เรือนหลักเป็นหลังคาทรงจั่ว และจะเกาะด้วยหลังคาเพิงแหงน วัสดุผนัง วัสดุผนัง พื้น ผนังใช้ไม้เนื้อแข็งที่ซ้อนเกล็ดตามแนวนอน อาคารBS-05 ก็ใช้ลักษณะเดียวกัน พื้นเป็นไม้เนื้อแข็ง วางบนคานคองที่เข้าลิ้มกับตัวเสา ไม้เนื้อแข็งที่ใช้ มีทั้งไม้ประดู่และไม้แดงปนกัน จะมีบางหลังใช้ไม้ไผ่บ้าง

ประตูหน้าต่าง ลักษณะเป็นบานเปิด ไม้เนื้อแข็ง มีระแนงระบายอากาศ ทั้งด้านบนผนัง ประตูหน้าต่างอาคาร BS-05 ก็ใช้ประตูหน้าต่างลักษณะเดียวกัน

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบรายละเอียดอาคาร

อาคารที่ทำการ สำรวจ	BS-01	BS-02	BS-03	BS-04	BS-05
รายละเอียดอาคาร					
เจ้าของบ้าน	นายทองหล่อ แก้วสุวรรณ	นางมอน พันธากุล	นางละม่อม แก้วเหล็กียม	นายกำง ทองซ้อม	นางประจบ คำมูล
จำนวนผู้พักอาศัย	3 คน	5 คน ผู้สูงอายุ 2 ผู้ใหญ่ 1 วัยรุ่น 1 เด็กเล็ก 1 คน	3 คน ผู้ใหญ่ 2 เด็ก 1 คน	11 คน	5 คน คนชรา 3 เด็ก 2 คน
อายุอาคาร	ประมาณ 50 ปี	ประมาณ 50 ปี	ประมาณ 70 ปี	ประมาณ 60 ปี	ประมาณ 30 ปี
สภาพอาคาร	แข็งแรง แต่มีบางส่วนเสื่อมโทรมตามสภาพ	มีรอยจากการต่อเติมซ่อมแซม บางส่วนที่ผุพัง เพราะมีอายุการใช้งานนาน แต่ก็ยังดูแข็งแรงคงทน	ยังแข็งแรงทุกสัดส่วนเหมือนเดิม	บ้านยังคงแข็งแรง มีการปรับปรุงต่อเติมหลังคา	แข็งแรง แต่มีบางส่วนที่เสื่อมโทรมไปตามสภาพ ที่เห็นได้ชัดคือ ไม้ที่ถูกปลวกกินกับบริเวณหลังคาที่มีการผุพัง

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบรายละเอียดอาคาร (ต่อ)

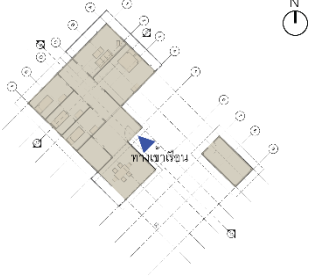
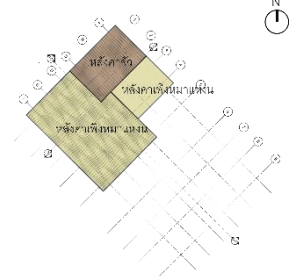

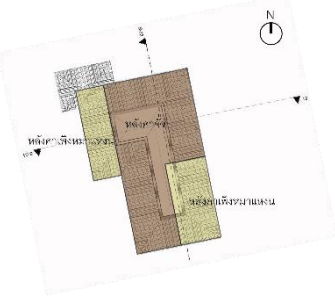

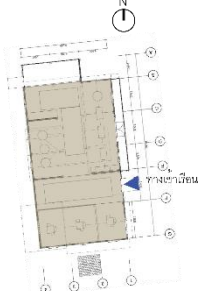
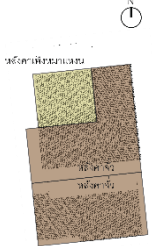

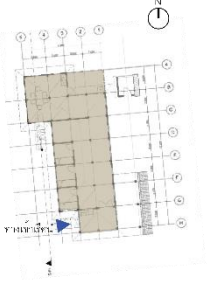
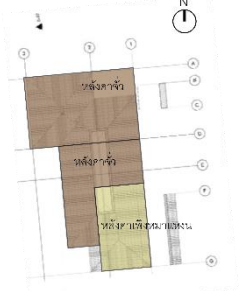

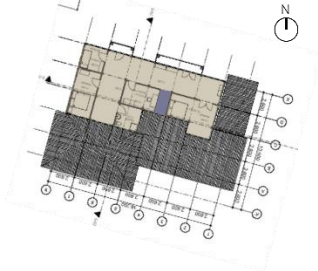
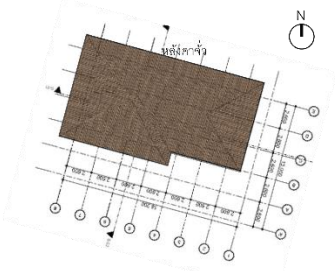
อาคารที่ทำการ สำรวจ รายละเอียดอาคาร	BS-01	BS-02	BS-03	BS-04	BS-05
					
ขนาดอาคาร	กว้าง13 x ยาว15 x สูง 6 ม.	กว้าง14.40 x ยาว 16.25 x สูง 4 ม.	กว้าง15 x ยาว28 x สูง 6 ม.	กว้าง11 x ยาว15 x สูง 7 ม.	กว้าง13 x ยาว 18.2x สูง 7.65 ม.
พื้นที่อาคาร	195 ตร.ม.	234 ตร.ม.	420 ตร.ม.	165 ตร.ม.	236 ตร.ม.
โครงสร้างอาคาร และ ลักษณะอาคาร	โครงสร้างไม้ ยก ใต้ถุน ทำเสาของ หิน	โครงสร้างไม้ ยก ใต้ถุน ทำเสาของ หิน	โครงสร้างไม้ ยก ใต้ถุน ทำเสาของ หิน	โครงสร้างไม้ ยก ใต้ถุน ทำเสาของ หิน	โครงสร้าง ไม้ผสม โครงสร้าง คอนกรีต
โครงสร้างหลังคา และวัสดุผนัง	หลังคาทรงจั่ว มี ปีกหลังคา มุง สังกะสี	หลังคาทรงจั่ว มี ปีกหลังคา มุง สังกะสี	หลังคาทรงจั่ว มี ปีกหลังคา มุง สังกะสี	หลังคาทรงจั่ว มี ปีกหลังคา มุง สังกะสี	หลังคาทรงจั่ว มุง สังกะสี
วัสดุพื้น	ไม้เนื้อแข็ง	ไม้เนื้อแข็ง	ไม้เนื้อแข็ง	ไม้เนื้อแข็ง	ไม้เนื้อแข็ง
วัสดุผนัง	ไม้เนื้อแข็ง	ไม้เนื้อแข็ง , ไม้ไผ่	ไม้เนื้อแข็ง	ไม้เนื้อแข็ง	ไม้เนื้อแข็ง
ประตูหน้าต่าง	หน้าต่างบานเปิด ไม้เนื้อแข็งและมี ระแนงไม้ระบาย อากาศบนสุดของ ผนัง	หน้าต่างบานเปิด ไม้เนื้อแข็ง	หน้าต่างบานเปิด ไม้เนื้อแข็งและมี ระแนงไม้ระบาย อากาศบนสุดของ ผนัง	หน้าต่างบานเปิด ไม้เนื้อแข็งและมี ระแนงไม้ระบาย อากาศบนสุดของ ผนัง	หน้าต่างบานเปิด ไม้เนื้อแข็งและมี ช่องแสงด้านบน

การวางตัวเรือน ดูจากฝั่ง ตัวเรือนวางตัวในทิศทางเหนือ-ใต้ แต่อาคาร BS-05 จะวางตัวในทิศ ตะวันออก ตะวันตก การเข้าเรือนจะเข้าจากทิศ ตะวันออก ซึ่งถือว่าเป็นทิศมงคลตามความเชื่อ แต่อาคาร BS-04 มีการปรับเปลี่ยน การใช้งานทำให้ทิศการเข้าเรือนมาอยู่ในทิศตะวันตก อาคาร BS-05 ที่มีใต้ถุนที่สูงทำให้ลักษณะบันไดการเข้าเรือนเป็น แบบมีชานพักและเข้าจากใต้ถุนเรือน

ทิศทางและรูปทรงหลังคา เรือนหลักมีหลังคาเป็นทรงจั่ว และวางตัวในทิศตะวันออก-ตะวันตก พื้นที่ต่อขยาย ออกมาจากเรือนหลักจะคลุมด้วยหลังคาเพิงแหงน

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบทิศทางการเข้าเรือนและทิศทางรูปทรงหลังคา

อาคารที่ทำการสำรวจ	ทิศทางการเข้าเรือน	ทิศทางรูปทรงหลังคา
<p style="text-align: center;">BS-01</p> 		
<p style="text-align: center;">BS-02</p> 		
<p style="text-align: center;">BS-03</p> 		
<p style="text-align: center;">BS-04</p> 		
<p style="text-align: center;">BS-05</p> 		

5. การอภิปรายผล

รูปแบบและองค์ประกอบของเรือนพื้นดินชุมชนกุ๊กไก่ สะท้อนถึงปัจจัยที่มาจากหลากหลายมิติ อาทิ วิถีชีวิต วัฒนธรรม ภูมิประเทศ ภูมิอากาศ ความเชื่อ ทรัพยากร ภูมิปัญญาเชิงช่าง ซึ่งปัจจัยที่กล่าวมาข้างต้น เกี่ยวพันกันจนไม่สามารถแยกออกกันได้ ขนาดและรูปทรงสัมพันธ์กับการใช้งานตามวิถีชีวิต สัดส่วนได้ถูก ตัวเรือน หลังคา สัมพันธ์กับสภาพภูมิอากาศ ซึ่งจะแสดงออกอย่างชัดเจนในอาคาร BS-01,02,03 ที่มีอายุอาคารและการใช้งานใกล้เคียงกัน ส่วนอาคาร BS-04,05 จะมีการใช้งานที่ได้ถูกในอีกลักษณะทำให้สัดส่วนอาคารและรูปทรงจะแตกต่างออกไป ทิศทางการวางตัวอาคารสัมพันธ์กับความเชื่อและภูมิอากาศ ลักษณะโครงสร้างเสาไม้ของหิน และการเข้าลิ้มไม้ เอื้อต่อการอยู่อาศัยในภูมิประเทศ ที่มีลมแรงและแผ่นดินไหว ประกอบกับจากประวัติศาสตร์การย้ายถิ่นฐาน การเข้าลิ้มไม้ และเสาไม้ได้ยึดลงไปในดิน ทำให้สะดวกในการเคลื่อนย้ายและประกอบขึ้นใหม่ เมื่อพิจารณาอาคารBS-04,05 ซึ่งเป็นอาคารที่มีการปรับเปลี่ยน และเรือนที่สร้างใหม่ในยุคหลัง ปัจจัยการใช้งานและวิถีชีวิตที่เปลี่ยนไป ซึ่งเป็นปัจจัยหลักในการสร้างเรือนในยุคสมัยนี้ ทำให้องค์ประกอบและรายละเอียดบางอย่างที่ไม่จำเป็น จึงถูกละทิ้งไป แต่องค์ประกอบบางอย่างก็ยังคงถูกนำมาใช้ต่อ อาทิผนังตีซ้อนเกล็ด ประตูหน้าต่าง ช่องระบายอากาศต่างๆ เป็นผลมาจาก โครงสร้างในรูปแบบดั้งเดิมที่สามารถถอดประกอบติดตั้งใหม่ได้ เมื่อปัจจัยตั้งต้นเปลี่ยน รูปแบบเรือนจึงเปลี่ยนตาม

6. บทสรุป

จากการศึกษาทำให้เข้าใจมิติความสัมพันธ์ จากหลายปัจจัย ที่ก่อให้เกิดลักษณะเฉพาะของเรือนพื้นดิน การผสมผสานภูมิปัญญาจากอดีต เข้ากับบริบทปัจจุบัน ทำให้มองเห็นแนวทางการเปลี่ยนแปลง การศึกษาในครั้งนี้มีข้อจำกัดในการเก็บข้อมูลการใช้สอยพื้นที่อาคารในเชิงลึก และข้อจำกัดในการเก็บข้อมูลรายละเอียดขององค์ประกอบอาคาร ซึ่งข้อมูลในข้างต้นสามารถนำมาวิเคราะห์ เพื่อทำความเข้าใจความสัมพันธ์ในมิติที่ลึกซึ้งและกำหนดรูปแบบรายละเอียด สัดส่วน องค์ประกอบที่เหมาะสม ของเรือนพื้นดินให้เข้ากับวิถีชีวิต และยังคงเอกลักษณ์เฉพาะตัวของท้องถิ่นได้

7. กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยเล่มนี้สำเร็จลุล่วงได้นั้น ผู้วิจัยโครงการฯ ขอขอบคุณสถาบันวิจัย มหาวิทยาลัยรังสิต ที่ได้มอบทุนวิจัยประจำปีการศึกษา 2558 และชุมชนกุ๊กไก่ที่ให้ความร่วมมือให้ข้อมูลและอำนวยความสะดวกในการสำรวจพื้นที่ที่เกิดรวมถึงการถ่ายทอดภูมิปัญญาให้กับผู้วิจัยครั้งนี้

8. เอกสารอ้างอิง

สมพิศ สายบุญชื่น และ สุดดี คำมี. (2560). การศึกษาคำศัพท์ไทหล่ม กรณีศึกษาอำเภอหล่มสัก อำเภอหล่มเก่า จังหวัดเพชรบูรณ์. *การประชุมวิชาการระดับชาติ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์*, (หน้า 759-765).10 มีนาคม 2560. เพชรบูรณ์.

หมู่บ้านตัวอย่างเศรษฐกิจพอเพียง. (ออนไลน์). แหล่งที่มา <http://www.niceapp.nu.ac.th/viewvillage.php?id=63> [10 กุมภาพันธ์ 2562]

อานนท์ แจ่มศรี. หล่มเก่า เมืองหล่มแต่โบราณ. (ออนไลน์). 2555. แหล่งที่มา

<https://lomkaothaigeo.wixsite.com/index/lom-kae> [10 กุมภาพันธ์ 2562]